

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №3 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«6» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «5» мамыр күні 21 сағаттан «6» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 05.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	А.Тойшыманова	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	А. Молдағалиева	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Р. Яфязова	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «06» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Аздаған жаңбыр (0,2-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей уақытта жаңбыр (0,5-3,0 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы.
Теріскей Алатау	Аздаған жаңбыр (0,2-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 8-13 градус жылы.
Жетісу Алатау	Аздаған жаңбыр (0,2-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 5,0-7,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 5,0-7,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз өткінші жаңбыр (0,0-6,0 мм), найзағай, дауыл. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Күндіз өткінші жаңбыр (0,0-6,0 мм), найзағай, дауыл. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 15-20 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жаңбыр (1,0-14,0 мм), түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ. Жел солтүстіктен, солтүстік-шығыстан күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 18-23 градус жылы.
Сауыр	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Шығыстан соғатын жел батысқа аусады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18, кей жерлерде 5-10 граус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Шығыстан соғатын жел батысқа аусады 9-14, күндіз кей жерлерде 15-18 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 21-26 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Шығыстан соғатын жел батысқа аусады 9-14, күндіз кей жерлерде 15-18 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, кей жерлерде 10, күндіз 18-23 градус жылы.

2022 жылғы 5 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы өзенінде – Сарысу бекетінде деңгейдің 2 см-ге, Медеу бекетінде 5 см-ге, Алматы қаласында 5 см-ге, Батарейка өзенінде «Просвещенец» бекетінде 5 см-ге, Бұтақ өзені Бұтақ ауылында 3 см-ге, Проходная өзенінен 2 км-ге жоғары орналасқан бекет 3 см-ге, Құмбел өзенінің сағасында деңгейдің 5 см-ге, Проходная өзенінің сағасында 2 см-ге, Терісбұтақ өзені 2 см-ге, Қаскелең өзені – Қаскелең қаласында 2 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген ауылында 8 см-ге, Талғар өзені–Талғар қаласында 6 см-ге су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 16 см-ге көтерілуі бақыланды. температуралық фон 1-2 °С-қа жоғарылады. Ақжар өзенінде (Ақсай өз. саласында) су өтімі 1,5 м³/с шамасында сел қалыптасты.

Кеңес беру

Күнгеі Алатауы Қырғызсай метеостанциясында (биіктігі 1272,6 м) сағат 14:00-де 40 мм жауын-шашын тіркелді, жауын-шашынның түсуі жалғасуда. Бұл Шарын өзенінде су тасқынының пайда болуына және оның салаларында кішігірім селдерге әкелуі мүмкін (6 мамырда 3 мм-ге дейінгі аздаған жауын-шашын және найзағай күтіледі).

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. " 05" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Бийіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлы лық
				Макс. 04.05.	Мин. 05.05.	08 ч 05.05.	Күн. 04.05	Түн. 05.05	Орт. 04.05.	08 с 05.05.	Орт. 04.05.	Макс. 04.05.	08 ч 05.05.		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	8.2	1.5			23							
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												
3	К. Алматы	ГБ А. Туюксу	2466			6.0			603	603				0	
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	15.0	6.9		15	9.6							
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			10.0			250	252	0.48	0.57	0.57	+2	
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			11.0	31	11	102	107				+5	
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			11.0			53	57				+4	
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			13.0		28	190	194	2.39	3.07	3.07	+5	
9	Бутак	ГБ Бутак	1475			13.0		20	249	251				+3	
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км к. жоғары	2654			4.0			299	298	1.14	1.41	0.88	0	
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. жоғары	1471			6.0			267	268				+3	
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			7.0		18	66	69				+5	
13	Проходная	ГБ Устье	1422			10.0			273	273	1.12	1.23	1.16	+2	
14	Терисбутак	ГБ Устье	1362			9.0		10	204	205	0.71	0.75	0.75	+2	
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			13.0		22	275	276	4.41	4.64	4.64	+2	
16	Турген	ГБ Таугурген	1054			12.0		12	110	119	9.8	14.23	14.23	+8	
17	Есик	ГБ қ. Есик*	1279			12.0		4	162	160				-4	
18	Талгар	Талгар	1199			12.0		25	300	306				+6	
19	Улкен Алматы көлі	Көлдiң солтүстік жағалауында	2500	12.5	4.9		7.5	14.3	77	85				+16	

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«6» мамыр 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орташа таулы аймағының негізгі бөлігі қар жамылғысынан босады. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орташа таулы аймақта топырақтың алдын-ала ылғалдануы критикалық мәнге жақын. Аздаған жаңбыр, найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орташа таулы аймағының негізгі бөлігі қар жамылғысынан босады. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жауын, найзағай, бұршақ. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Өткінші жаңбыр, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын, түнде кей жерлерде қатты, найзағай, бұршақ. Жауын-шашынның қарқындылығы мен дақтарына байланысты селдің пайда болу мүмкіндігі жоққа шығарылмайды.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақта негізінен қар жамылғысынан босаған. Қар жамылғысының еруі жалғасады. Аз мөлшердегі жауын-шашын. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Тарбағатай	Аз мөлшердегі жауын-шашын, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
	Қазақстандық Алтай	Орташа таулы аймақта қар жамылғысы жоқ деуге болады. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.